

CÁC DỤNG CỤ BÃY RẬP DÙNG BẮT CÁC ĐỘNG VẬT TRÊN CẠN TRONG DÂN GIAN SÓC TRĂNG.

Trần Minh Thương

Sóc Trăng là một tỉnh nông nghiệp. Bên cạnh những cánh đồng vàng bông trĩu hạt cũng còn những vùng đất đầm lầy, rừng rậm bao phủ. Ở đó, không ít loài thú sinh sống trong môi trường tự nhiên. Những năm 50 của thế kỷ trước, việc đánh bắt và săn bắt các loại chồn, cáo, chim chuột ở vùng đất này là chuyện ... cơm bữa!

Hiện nay, trong dân gian còn lưu giữ một số cách đánh bắt độc đáo như thế:

1. Tay không bắt trần, bắt rắn

Đi đồng, đi vườn, nhiều khi gặp phải trần, người có kinh nghiệm bèn lựa thế đứng chàng hăng (dạng hai chân ngang) cho con trần bò ngang qua, họ dùng đôi tay rắn chắc của mình chộp lấy đuôi con thú rồi hươ mạnh, xương sống loài bò sát này giãn ra. Lúc đó, nó đành bất lực nằm thẳng đơ để con người lôi về. Người ta còn truyền nhiều kinh nghiệm để phân biệt trần (loài bò sát có nhiều ở rừng rậm miệt này) với con kiết, con nưa (một với trần), con kiết, con nưa có nhiều tai hơn và có nọc độc, tức cắn chết người. Hễ gặp những con này, người ta đành “cho qua” chứ không bắt nó, bởi nếu bắt bằng tay không kiểu ấy sẽ rất nguy hiểm.

Tương tự, gặp những loài rắn hiền, như mỏ vọ, rắn nước, người ta dùng tay không, đôi lúc là khúc cây “bê vôi” đầu đó, không chế con vật để mang về cải thiện bữa ăn.

2. Đào chuột

Khi lúa ngoài đồng đã chín vàng chờ chủ đất định ngày gặt hái, lúc này nước đã cạn khô, dọc theo bờ mấu là các hang chuột trú ngụ. Năm ba người cùng xóm, cùng làng, người đá, người cây rủ nhau đi cùng mấy con chó thiện chiến, để đào hang bắt chuột. Sau một buổi năm bảy chục con chuột cơm no tròn mập béo được mang về ... lai rai!

3. Đập cò

Tối về, chim, cò, cúm nùm thường ẩn giữa đám lau, sậy bịt bùng. Người ta dùng cây sào dài, đứng trên xuồng nhỏ, mang đèn theo để “soi” vào mắt chúng. Cò đỏ, trích ré, cúm nùm gặp đèn không còn phản xạ, đó là những mục tiêu thích hợp cho những cây sào mà con người đã chuẩn bị sẵn...

4. Gác cu

Người đi gác cu dùng “cu mồi” để nhử cu hoang. Nghe “cu mồi” gáy, lũ cu hoang tức “tiếng gáy”, tức vì “lãnh thổ” bị tranh giành nên xông đến đá cho bỏ tức. Chúng có biết đâu, lúc đó là đã lọt “vào bẫy rập” mà con người đã giăng sẵn, chờ chúng từ lâu!

5. Bẫy chim, chồn, chuột

Để bắt được các loại thú hoang này, người ta dùng nhiều loại bẫy:

- Bẫy cò ke: làm bằng thanh tre vót nhỏ như chiếc đĩa ăn cơm, dưới có chằng thêm sợi dây gân. (hoặc dây chỉ se lại) Cắn gài cũng bằng thanh tre. Loại nhỏ dùng gài cò, chim, ... Loại lớn hơn, dây chắc hơn dùng gài chồn cáo (loại thú chuyên bắt gà, vịt của bà con). Khi con thú đi ngang, vướng vào dây, bẫy

sẽ bắt, chân con vật sẽ bị vướng vào, cần gài bung lên treo con thú lủng lẳng trên không, chờ khi “chủ bầy” đến bắt mang về.

- Bẫy đất: loại Bẫy dùng gài chuột. Trên là một mô đất lớn, dưới để ít mồi gài, thường là cơm, khô hay con ốc, con cua đồng chết, để nhử ... chuột. Chuột vào ăn mồi, thân chuột “đè” lên cò Bẫy, Bẫy sập, cả khối đất nặng đè lên làm con vật không còn đường thoát thân!

- Bẫy lồng bắt chồn: Đối với loại chồn lớn, khôn ngoan, gài Bẫy cò ke k dính, người ta thường đóng lồng gài chồn. Lồng gồm hai phần, phần đầu có nắp và cò Bẫy để gài. Phần sau là nơi nốt vịt, gà con để làm mồi nhử. Bẫy được đặt sâu nơi bụi rậm. Gà, vịt con kêu thất thanh là tín hiệu để chồn tìm đến. Sau một hồi lục lọi tìm cách bắt con mồi, con thú sẽ chun vào phần trước để tấn công gà, vịt bị nhốt. Loay hoay tới lui, chân thú sẽ đạp vào cò bẫy, bẫy sập xuống, nhốt luôn con thú ở đó cho đến khi “chủ bầy” đến mang về.

- Bẫy chim se sẻ: Loài chim này cực nhỏ chỉ dùng để làm thuốc trị bệnh (một số thang thuốc Nam có “vị” này). Để bắt được chúng, người ta dùng tóc người se lại rồi buộc thành các vòng gắn trên đất ước.

Xung quay hàng chục bẫy “tóc” ấy, người ta rải gạo, lúa. Chim tham ăn sa vào, chân vướng tóc không sao nhấc mình lên được!

6. Nạn giàn thun bắn chim:

Nạn là thanh cây chẳng ba. Phần lớn, dùng làm tay cầm, hai nhánh nạn còn dùng làm nơi buộc dây thun. Đạn bắn được vò tròn bằng đất sét vàng rồi phơi khô. Đối tượng được nhắm bắn là các loại chim bay đậu trên cành cao. Có người bắn quen tay thiện xạ đến mức dù chim cảnh giác đậu ở những cành cao trên chục sải tay, nhưng nó vẫn bị hạ sát như thường.

Tóm lại:

Với cách đánh bắt đơn giản như thế mà hiệu quả đạt được khá cao. Nó đảm bảo cho con người có được những bữa ăn, thậm chí lai rai sau những giờ vất vả “một nắng hai sương bên cánh đồng thửa ruộng. Điều đó, cho ta thấy sự giàu có và phong phú về mặt sinh thái ở vùng đất gần tận cùng trời Nam này.

Nhiều phương tiện đánh bắt dân gian như nạn giàn thun, hay cây chĩa nhọn đã từng là “vũ khí” làm kinh hoàng giặc Mỹ xâm lược năm xưa. Từ dân mà ra, vì dân mà chiếc đầu và thắng lợi đến nay vẫn còn nguyên giá trị.

Nhiều cách đánh bắt đã đi vào lời ca tiếng hát dân gian, từ văn hóa vật chất đã hòa vào văn hóa tinh thần của của người miệt vườn này tự lúc nào rồi vậy:

Trên đời có bốn cái ngu

Làm mai lãnh nợ, gác cu, cầm chầu

So với khoa học phát triển mạnh mẽ ngày nay, trong cách đánh bắt xưa, cha ông ta lúc nào cũng chú ý đến việc bảo dưỡng và duy trì các thực thể sinh vật. Chính vì thế, mà “ăn mãi không hết”. Điều đó, ngày nay hầu như đã hoàn toàn ngược lại, vì đồng tiền, người ta sẵn sàng “hủy diệt” tất cả. Từ chim non, cò mới ra ràng đều là thức nhắm đặc biệt, là đặc sản của các nhà hàng, quán nhậu, ...

Hiểu thêm về cuộc sống và nét văn hóa đánh bắt của người ngày trước cũng là một việc làm có ý nghĩa nhắc nhở cho chúng ta hôm nay vậy!